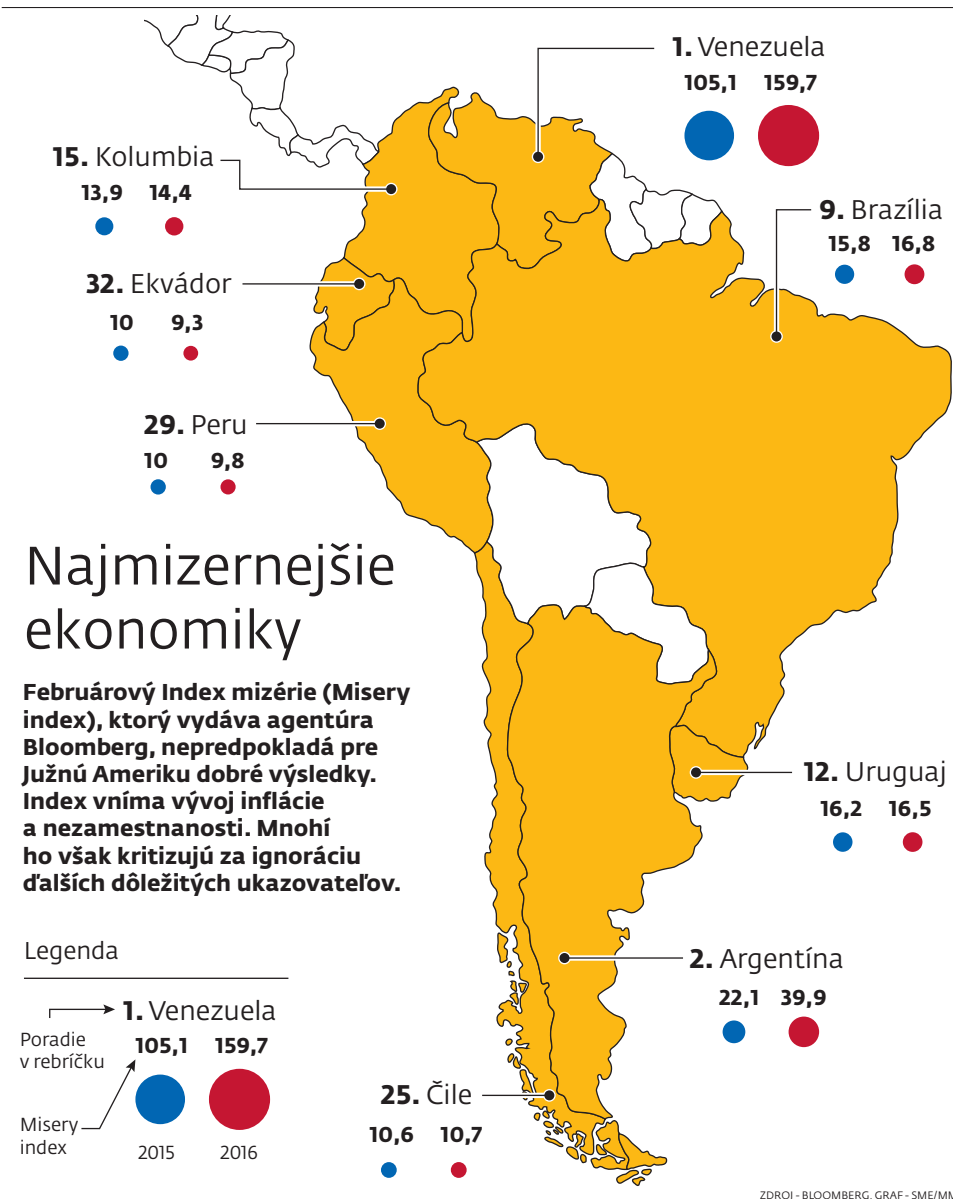

Ludia vo Venezuele čakajú v rade na potraviny za vládou určené ceny.

FOTO - SITA/AP

Ulice aj obchody vo Venezuele zostávajú počas odstávok bez elektriny.

FOTO - SITA/AP

Južná Amerika upadá. Dočasne

Niektoré ľavicové vlády nahrádza pravica, radikálne reformy môžu pomôcť Brazílii aj Argentíne

Úpadok niektorých juhoamerických štátov sa dá zvrátiť, Venezuelu však analytici odpisujú. Chávizmus ju zničil.

CARACAS, BRATISLAVA. Pivo zmizlo z obchodov pred mesiacom, len pár týždňov po tom, ako prevádzku zatvorila najväčšia súkromná firma vo Venezuele a výrobca piva Empresas Polar. Ani Coca-Cola už pre chýbajúci cukor nevyrábajú.

Nielen zatvorenie fabrik, ale aj nedostatok piva a ďalších surovín Venezuelčanov trápi. „Radi totiž oslavujeme,“ hovorí pre Wall Street Journal tesár Enrique Brito. Pivo, ktoré má najväčšiu potrebu v Južnej Amerike práve vo Venezuele, sa teraz do obchodov vráti – spoločnosť aj po tlaku vlády Nicolasu Madura obnoví výrobu.

Nedostatok alkoholu je však malichernosť oproti celkovej situácii v kolabujúcej Venezuele. Krajina má najvyššiu infláciu na svete, v nemocnici v Puerto la Cruz zomiera pre zlú zdravotnú starostlivosť sedem detí denne a lieky sa dostávajú k chorým až vtedy, keď už umierajú.

Aj keď ekonomická a politická kríza takýchto rozmerov je len vo Venezuele, politikou krízou prechádza Brazília a politika sa mení aj v ďalších juhoamerických štátoch. Tvár kontinentu sa môže v najbližších mesiacoch zmeniť.

Koniec ľavicovej éry

„Je to celková kontinentálna zmena. Ide o koniec ľavicovej éry, ktorá vo väčšine krajín nastala po roku 2000,“ hovorí analytik Asociácie pre medzinárodné otázky (AMO) Petr Boháček. Po rokoch pravicových vlád aj diktátorských režimov prišli ľavicové až neomarxistické vlády.

„Deje sa to v Brazílii, Argentíne, Peru a čiastočne sa oslabuje ľavica aj v Ekvádore,“ hovorí Boháček.

Budúcnosť socialistického prezidenta Madura vo Venezuele je pre nepokoje a kolabujúcu krajinu neistá, v Argentíne zase v novembri prekvapujúco vyhral stredopravý starosta Buenos Aires Mauricio Macri.

„Podľa niektorých ľavicových vlád po roku 2000 využili komoditný boom na posilnenie popularity, no teraz trpia pre pokrizový nízky rast a populistickú politiku,“ hovorí pre SME Alejandro Milcíades Peña, docent medzinárodnej politiky z Univerzity v Yorku.

Ľavicové režimy podľa neho už nemajú zdroje na to, aby splnili sľuby, ktoré dali voličom. Tí tak v niektorých krajinách očakávajú zmenu.

Katastrofálny chávizmus

Čo však okrem politických nálad v Južnej Amerike, konkrétne vo Venezuele a v Brazílii, zapríčinilo tieto zmeny? Podľa mnohých je to hlúpa politika.

„Ľavicové vlády prestali byť populárne, pretože prišli o zdroje na presadzovanie svojho programu.“

Petr Boháček,
analytik AMO

Kolaps Venezuely je podľa servera Vox výsledkom dvoch dekád chávizmu, agresívneho ľavicového populizmu, ktorý po Hugovi Chávezovi doťahuje súčasný prezident Maduro.

Sedemdesiat percent populácie žije v chudobe a nemá pre závislosť od importu prístup k základnému jedlu ani k liekom. Podľa servera Texas Standard ide o najväčšiu humanitárnu krízu západnej pologule.

Štát trápi aj hyperinflácia – podľa Medzinárodného menového fondu porastú ceny do konca roka 2017 o 2200 percent, ekonomika bude ročne klesať o osem percent. Nízke ceny ropy vo svete aj posilňovanie dolára situáciu ešte zhoršujú.

Venezuelská opozícia sa teraz snaží protestmi Madurovu nadvládu

zničiť. Na referendum o jeho odchode však potrebujú viac ako štyri milióny podpisov.

Miestnych však viac zamestnáva čakanie v rade na základné produkty a občianskych aktivít aj protestov sa obávajú. V roku 2014 totiž na protivládnych protestoch zabili bezpečnostné zložky 43 ľudí. Podľa docenta Peña môže Maduro stratiť ďalšiu legitimitu a Venezuela sa môže politicky otvoriť. „Nemusi to byť násilné, ale prechod od tohto režimu nebude ľahký,“ hovorí Peña.

Všetko zlé v Brazílii

Milióny ľudí nie sú nespokojné s vládou len vo Venezuele. Keď v roku 2009 Medzinárodný olympijský výbor ohlásil, že Brazília bude hostiť tohtoročné letné olympijské hry, tisícky na Brazíľčanov to oslavovali na pláži Copacabana v Riu de Janeiro.

Rok po oznámení však už začala brazílska ekonomika upadať. Dnes, dva mesiace pred začiatkom hier, predpovedajú krajine pokles HDP vo výške 3,4 percenta, nezamestnanosť je na úrovni deviatich percent, brazílska prezidentka Dilma Rousseffová (na snímke TASR/AP) je dočasne mimo úradu, narastá policajné ná-

silie a vedci po celom svete žiadajú odloženie olympiády pre hrozbu vírusu zika.

Kým vo Venezuele rozhybala zmeny najmä padajúca cena ropy a marxistická politika, dôvody úpadku Brazílie sú iné. „Ľudia boli nespokojní so slabým ekonomickým rastom, neefektívnym hospodárením, Rousseffová je neoblíbená medzi elitou, sú tu korupčné škandály a rozpad politických spojení,“ vyhlasujú dôvody krízy Peña.

Brazílska vláda sa spolieha na to, že olympiáda ekonomiku naštartuje. Experti z agentúry Moody's to však spochybňujú. Budúcnosť Brazílie preto môže závisieť od toho, či sa Rousseffová naozaj podarí odvolať – rozhodnúť o tom má súd, ktorý môže trvať až šesť mesiacov.

Ani po tom však nie je jasné, kto vyhrá voľby. Bez Brazílie ako hnacej sily juhoamerickej ľavice môže na kontinente dôjsť k ďalším zmenám.

Venezuelský chodník?

Krízu nezažívali v posledných mesiacoch len Venezuela a Brazília. Keď v decembri argentínska prezidentka Cristina Fernándezová de Kirchnerová kývala svojim podporovateľom z balkóna, mnohí Argentínčania mali slzy v očiach. Oblíbená ľavicová politička už znovu nemohla kandidovať a v úrade ju nahradil pravičiar Macri.

Napriek veľkej popularite po de Kirchnerovej zostala vysoká inflácia, chudoba a ekonomická stagnácia. „Argentína bola na venezuelskej ceste, no voľby to zmenili. Stále sú ekonomicky paralyzovaní a chvíľu potrvá, kým vyrovnajú rozdiely medzi kontrolovanou a voľnou ekonomikou,“ hovorí Boháček. Pravica urobila v krajine radikálne reformy.

A práve to je podľa Boháčka pozitívna vyhládka pre celý región. „Do politiky sa zapája viac aktérov a pre mnohé krajiny nastáva dramatická zmena k viac stredopravej politike,“ hovorí analytik. Najdôležitejšie podľa neho bude zmeniť ekonomickú orientáciu a nesústrediť sa na nerastné suroviny, ako to urobila napríklad Venezuela.

„Nechávame za sebou ďalšiu dekádu. Prichádzajú noví lídri s novými víziami – cieľom už nie je vyriešiť neporiadok po dlhovej kríze, ale udržať rast a stabilitu ako kedysi,“ hovorí Peña. Európy ani Spojených štátov by sa politické turbulencie v Južnej Amerike dotknúť nemali, ekonomicky ani politicky nie sú previazané na miestne režimy.

Región sa ešte môže na dráhu ekonomických úspechov a rastu vrátiť. S výnimkou Venezuely, v ktorej sú dnes nedostatkovým tovarom toaletný papier aj chlieb.

Lukáš Onderčanin © SME